

ΤΙ ΕΛΕΓΑΝ...

Οι αναγνώσταί μας, οι οποίοι έχουν ήδη εις σειράν δημοσιευμάτων μας τὰς ἐκδηλώσεις τῆς πνευματικῆς θεμελιώσεως εἰς τὴν σύγχρονον ἐπιστήμην, ἄς διαβάσουν τῶρα μικρὰ δείγματα τοῦ τί εἶχε γίνει ἄλλοτε εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ τὰ ἐπιβληθέντα εἰς τὸν λαόν μας ὡς ἐπιστημονικὰ θέσφατα αἱ μονιστικαὶ—ὕλιστικαὶ δοξασταὶ τοῦ Haeckel, μὲ ἄλλους λόγους διὰ τὰ παρασταθῆ ὅτι ἡ ἐπιστήμη ἐπιβαλλεῖ νὰ ἀποριφθῆ καθεὶς πίστις εἰς μὴ ὕλικήν δύναμιν. Τὰ παρατιθέμενα ἀποσπάσματα ἔχουν ληφθῆ ἀπὸ τὸ περιοδικόν «Προμηθεύς» ἐτῶν 1890—1892 καὶ ἀπὸ ἐλληνικὰς ἐργασίας τῆς ἰδίας σχολῆς. Παραπλευρῶς βλέπει ὁ ἀναγνώστης τὰς ἀπαντήσεις τὰς ὁποίας ἐδίδαν, εἰς πνευματικὴν μονομαχίαν ὁ Ἰωάννης Σκαλτσούνης. Ἐξ ὑψίστου κατόπιν ὁ ἀναγνώστης τὰς σελίδας τοῦ τεύχους, νὰ ἴδῃ τὸν μαθητὴν καὶ τὸν διάδοχον τοῦ Haeckel, τὸν Driesch νὰ λέγῃ ὅτι ὅλη ἡ ὕλιστικὴ θεωρία εἰς τὴν ἑποίαν εἶχεν ἀφιερωθῆ ἢ προπαγάνδα τοῦ Haeckel καὶ τῶν ἐδῶ θαυμαστῶν του εἶναι ἀνοησία (Unsinn) καὶ ἄς ἴδῃ καὶ εἰς τὰς («Ἀκτίνας» 1946 σελ. 180) τὸν Jung νὰ λέγῃ, ὅτι, «ἡ ἱατρικὴ δὲν μπορεῖ πλέον νὰ ἀρνηθῆ τὴν ὑπόστασιν τοῦ ψυχικοῦ παράγοντος, χωρὶς νὰ ξεφύγῃ ἀπὸ τὰ ὅρια τῆς ἐντιμότητος».

Ο ΥΛΙΣΤΙΚΟΣ "ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ" (*)

«Τίς ὁρισμὸς εἶναι ὀρθότερος, ὁ ὁρισμὸς καθ' ὃν ὁ ἄνθρωπος εἶναι ζῶον λογικόν ἢ ὁ ὁρισμὸς ὁ χαρακτηρίζων θρησκευτικόν ζῶον τὸν ἄνθρωπον;

Ἀποκρινόμεθα ρητῶς, σαφῶς καὶ ἀποτόμως ὅτι ἀμφότεροι οἱ ὁρισμοὶ ἐπιστημονικῶς εἶναι ψευδεῖς. Ὁ ὁρισμὸς καθ' ὃν ὁ ἄνθρωπος εἶναι ζῶον λογικόν ἀνετράπη ἤδη ἐκ θεμελίων... Κατὰ τὰς ἀξιωματικὰς ἀποφάνσεις τῆς νῦν ἐπιστήμης ὁ ὀρθότερος ὁρισμὸς τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ὁ ἑξῆς: «Ἀνθρωπος εἶναι τὸ κατὰ βαθμὸν (οὐχὶ κατὰ ποιόν) ἀνώτερον εἶδος τῶν πιθηκοειδῶν μαστοφόρων».

«Τὸ δὶπουν τοῦτο ὅπερ κατηνάλωσε τοσοῦτους αἰῶνας ἵνα καταστήσῃ εὐθεΐαν τὴν πιθηκικὴν ράχιν αὐτοῦ».

«Καὶ τυφλῶ δῆλον, ὅτι σήμερον τὰ ὑπερκόσμια καὶ τὰ ὑπερφυσικὰ παρήκμασαν, ὠχρίασαν, ἀπέθανον καὶ ἐβαλσαμώθησαν, καὶ μόνον οἱ ζῶντες νεκροὶ τῆς ἐπιστήμης δύνανται λόγῳ συγγενείας νὰ συναναστρέφονται μετὰ τοιούτων πτωμάτων ἐν τοῖς μουσείοις τῆς ἱστορίας».

(«Προμηθεύς» τ. 1890 σελ. 393-94 καὶ 411).

(*) «Προμηθεύς, περιοδικόν σύγγραμμα τῶν Φυσικῶν καὶ ἀφηρμοσμένων Ἐπιστημῶν, ἐκδιδόμενον ἀπαξ τῆς ἐβδομάδος μετ' εἰκόνων».

ΚΑΙ Ο ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΚΑΛΤΣΟΥΝΗΣ

«Λέγετε ὅτι ἐπὶ τέλους τὰς διδασκαλί-
ας σας περιορίζετε ἐπὶ τῆς ἐπιστημονικῆς
ἐρεύνης τῶν κοσμολογικῶν φαινομένων, ἀ-
διαφοροῦντες ἐὰν ὡς ἐξ αὐτῆς ἐπεγείρων-
ται ἀμφιβολία περὶ τῆς ἀληθείας τῶν θρη-
σκευτικῶν πεποιθήσεων. Ἄλλὰ περιορίζε-
σθε ἄρα γε εἰς ἐπιστημονικὰς ἐρέυνας καὶ
συζητήσεις, ὅτε διδάσκετε εἰς τοὺς λαοὺς
τὰς ὕλιστικὰς θεωρίας ὡς ἀληθείας ἐπι-
στημονικὰς, χωρὶς κἂν νὰ εἰδοποιῆτε αὐ-
τοὺς ὅτι αἱ θεωρίαι αὗται ἀποκρούονται
παρὰ τῶν ἐπιφανῶν τῆς ἐπιστήμης ἐρμη-
νέων; Ἐπηγείρατε τὰς ἀμφιβολίας καὶ ἐ-
κλονίσατε τὰς θρησκευτικὰς πεποιθήσεις,
ἀλλ' εἴσθε ἄρα γε εἰς θέσιν ν' ἀντικατα-
στήσετε εἰς αὐτὰς ἐπιστημονικὴν τινα ἀλή-
θειαν, ἔστω καὶ ἂν πρόκειται νὰ προκύ-
ψωσιν ἐξ αὐτῶν ἠθικαὶ καὶ κοινωνικαὶ κα-
ταστροφαί; Ὁχι, ὄχι. Παραλογισμοὶ καὶ
ἀμφιβολία! Ἴδου τὸ ἔργον σας! Ὡ! τὰ
ἐρείπια τῆς ἀμφιβολίας, ἣν διεδώσατε, ἔ-
χομεν δυστυχῶς πρὸ ὀφθαλμῶν εἰς τὸ ἄ-
τομον, εἰς τὴν οἰκογένειαν, εἰς τὴν κοινω-
νίαν ἄλλ' αἱ βάσεις τοῦ νέου οἰκοδομήμα-
τος, ὅπερ προτίθεσθε νὰ ἀνεγείρητε, εἶ-
ναι ἐπιστημονικῶς μὲν ψευδεῖς, ἠθικῶς δὲ
κτηνώδεις καὶ κοινωνικῶς ἀνατρεπτικαί»
(Ἰ. Σκαλτσούνη: «Θρησκεία καὶ Ἐ-
πιστήμη» σ. 128 Ἀθῆναι 1898).

«Πλανᾶσθε! Πλανᾶσθε οἰκτρὰν πλάνην!

«Αἱ φυσικαὶ ἐπιστῆμαι κατέλυσαν τέλος τὸ κράτος τῆς μεταφυσικῆς... Αἱ φυσικαὶ Ἐπιστῆμαι κατέλυσαν τὸ κράτος ἐκεῖνο ἐπ' ἀγαθῷ τῆς ἀνθρωπότητος!... Τοῦτο δ' ὁμῶς ὤφειλε νὰ γνωσθῆ-νὰ γνωσθῆ ἐν τοῖς σχολείοις» νὰ γνωσθῆ ὑπὸ τοῦ λαοῦ. Ὁ φόβος ὤφειλε νὰ ἐκλίπη... Καὶ τὴν πραγματοποίησιν ταύτην, τὴν δημοσίευσιν ταύτην τῆς Ἐπιστήμης ἀνέλαβε κατὰ τὸ μέτρον τῶν ἑαυτοῦ δυνάμεων νὰ ποιησῆται ὁ μέγας, ὁ περικλεέστατος φυσιοδίφης Ἐρνέστος Haeckel.

«Τοιοῦτον βιβλίον ὤφειλε νὰ μεταφρασθῆ, ἵνα συναισθανθῶσιν οἱ ἄμαθεῖς τί ἐστὶν Ἐπιστήμη, ἵνα κατανοήσωσιν οἱ ἄσυνείδητοι τί ἐστὶν εἰλικρίνεια, ἵνα κατατροπωθῶσιν οἱ συκοφάνται ἀναγινώσκοντες τοῦ λαοῦ αὐτὰ τοῦ Haeckel τὰ σοφὰ διδάγματα.

(τόμ. 1891 σ. 276-277).

«Ἡ σπουδὴ τῆς φύσεως ἔδειξεν ἡμῖν... ὅτι ἡ ἔννοια, ἡ ἀποδιδομένη ἄλλοτε εἰς τὴν λέξιν δημιουργία εἶναι καθαρῶς φανταστικὴ καὶ ὅτι οὐδαμῶς παρατηρεῖται ἄμεσος δημιουργία... Ὅφειλομεν ἄρα νὰ καταλίπωμεν τὴν φροντίδα τῆς ὑπερασπίσεως τῶν ἀπηρχαιωμένων τούτων ἀντιλήψεων εἰς τοὺς θεολόγους τοὺς ἐμμένοντας ἔτι ἐν αὐταῖς.

Αἱ ἀντιλήψεις αὗται ἀνήκουσιν εἰς τὴν περίοδον τῆς νηπιότητος τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ τὸ κάλλιστον, ὅπερ δυνάμεθα νὰ πράξωμεν εἶναι νὰ λησμονήσωμεν αὐτὰς ἐν τῷ μουσεῖῳ τῶν νεκρῶν...» (τ. 1890 σ. 43).

«Ἡ ψυχὴ ἐνός κοραλλίου κατ' οὐδὲν διαφέρει τῆς ψυχῆς τοῦ Ἀριστοτέλους ὡς πρὸς τὴν φύσιν, διότι εἶναι ὑποκειμενικὸν φαινόμενον τῆς ὕλης».

Τὸ καλούμενον πνεῦμα ἢ ψυχὴ εἶναι «ἀπαράλλακτον πρὸς τὴν λειτουργικὴν ιδιότητα μιᾶς ἀτμομηχανῆς»

(Σ. Ἀποστολίδου: «Αἱ ψυχώσεις», σελ. 22 ἐπ.).

«Τοιοῦτος ἀνὴρ, (ὁ Χαίκελ) οὐ ἢ ἀπλῆ ἀνάγνωσις καὶ διὰ τὴν λογικότητα καὶ διὰ τὴν σοφίαν καὶ διὰ τὸ ὕψος τῶν ἐννοιῶν καὶ διὰ τὴν ἀπαράμιλλον χάριν τοῦ λόγου φωτίζει τὸ πνεῦμα, διδάσκει τὸν νοῦν,

Περιορισθέντες εἰς τὴν μελέτην τῶν δογμάτων καὶ τῶν βεβαιώσεων τῶν ὑλοδοξούντων παρεπλανήθητε εἰς τὰς κρίσεις σας, τὴν δὲ πλάνην σας καὶ τὰς δοξασίας τῶν διδασκόντων τὸν ὑλισμὸν μεταδίδετε ἤδη εἰς τὸν Ἑλληνικὸν λαὸν χαρακτηρίζοντες αὐτὰς ὡς ἐπιστημονικὰς ἀληθείας ὀριστικὰς καὶ ἀναμφισβητήτους, ἐφ' ὧν οὐδεμίαν πλέον ἐγείρεται ἀμφισβήτησις ἢ συζητήσεις. Πλανᾶσθε! Πλανᾶσθε!»

(Ἰ. Σκαλτσούνη: «Ψυχολογικαὶ Μελέται» σ. 48-49, Ἀθήναι 1889)

«Διδάξατε εἰς τὸν Ἑλληνικὸν λαὸν πάσας τὰς ἀληθείας τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν ἄνευ περιορισμοῦ τινος καὶ ἄνευ ὄρου. Πρὸς τοῦτο δὲν ἔχετε μόνον δικαίωμα ἀλλὰ καὶ καθῆκον. Διδάξατε τὰς γνωστὰς καὶ ἀποδεδειγμένας ἀληθείας, περὶ δὲ τῆς ἀρχῆς τῶν ὄντων καὶ περὶ τῶν πνευματικῶν τοῦ ἀνθρώπου δυνάμεων εἶπατε αὐτῷ ἐν πάσῃ εἰλικρινείᾳ, «ἀγνοοῦμεν καὶ ἀγνοήσομεν», διότι ἡμεῖς δὲν δυνάμεθα νὰ γνωρίζωμεν ὅ,τι ἀγνοοῦσι οἱ φωστῆρες τῆς νεωτέρας ἐπιστήμης. Εἶπατε αὐτῷ, ἐπαναλαμβάνοντες τοὺς λόγους τοῦ Κλαυδίου Βερνάρδου, ὅτι οἰαυδῆποτε αἱ περὶ τῆς ἀρχῆς τῶν ὄντων καὶ τῶν ὑπερκοσμίων δυνάμεων πεποιθήσεις, οὐδὲν κοινὸν μετὰς θετικὰς καὶ φυσικὰς ἐπιστήμας, διότι πλὴν τούτων ὑπάρχουσι καὶ ἄλλαι ἐπιστῆμαι μελετῶσαι καὶ διερευνῶσαι τὰ ψυχολογικά, τὰ ἠθικά, τὰ θρησκευτικὰ καὶ τὰ κοινωνικὰ γεγονότα, αἵτινες προβαίνουσιν εἰς τὰς ἐκζητήσεις των οὐ μόνον διὰ τῆς διανοίας καὶ τῆς πείρας, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς βοηθείας τῶν ἐνοράσεων τῆς συνειδήσεως, τῶν αἰσθημάτων τῆς καρδίας καὶ τῶν ἐκδηλώσεων τῶν ἱστορικῶν γεγονότων, ἅτινα οὐδόλως ἀρμόζουσιν εἰς τὰς μεθόδους τῶν ἐπιστημῶν τῶν φαινομένων τοῦ ἀπτοῦ καὶ ὄρατοῦ κόσμου. Καὶ ταῦτα λέγοντες θὰ εἰσθε μὲν ἐν τῇ ἀληθείᾳ, θ' ἀναδειχθῆτε δὲ ἰσχυροὶ προστάται καὶ ἀντιλήπτορες τῆς διαδόσεως τῶν ἐπιστημονικῶν γνώσεων προλαμβάνοντες ἀτόπους συγκρούσεις μεταξὺ τῶν δύο πηγῶν, ἐξ ὧν ἤρτηται ἡ εἰρηνικὴ συμβίωσις, ἡ πρόοδος καὶ ἡ ἠθοποίησις τῶν λαῶν, τῆς

εὐρύνει τὸ στήθος, ἐξευγενίζει τὴν καρδίαν, καθίστησι τὸν ἄνθρωπον ἐλεύθερον καὶ αὐτοκράτορα ἑαυτοῦ».

(«Προμηθεὺς» τόμ. 1891 σελ. 78).

«Δόξα καὶ τιμὴ εἰς τοὺς μεγάλους ἄνδρας τῆς ἱστορίας, τιμὴ καὶ δόξα εἰς τοὺς συγχρόνους τῆς ἐπιστήμης ἡρώας, ἀθανασίας στέφανος εἰς τὸν Χαίκελ, τὸν ἀληθῆ ἐπιστήμονα, τὸν ἀληθῆ ἄνθρωπον, ὅτι ἀνέπλασαν καὶ ἀναπλάττουσι τὴν ἀνθρωπότητα».

(τόμ. 1890 σ. 377).

«Αἰσχος εἰς τοὺς ἐχθρούς τοῦ Χαίκελ, αἰσχος εἰς τοὺς φωτοσθέστας, τρίς αἰσχος εἰς τοὺς ΦΟΝΕΙΣ, τοὺς τολμῶντας νὰ ἐπισείωσι τὰ κατασυντετριμμένα μεσαιωνικὰ φάσγανα ἐν τῷ τέλει τοῦ ΙΘ' αἰῶνος». «Τὰ τελευταῖα λείψανα φυλῆς ἐγκληματικῆς, τῆς ἀρχαίας φυλῆς τῶν προδοτῶν τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ἐλευθερίας τῆς συνειδήσεως. Ἡ φυλὴ αὕτη ἐπότισε κώνειον ὑμᾶς, ἀδελφοί, ἡ φυλὴ αὕτη ἐσταύρωσεν ὑμᾶς ἀδελφοί, ἡ φυλὴ αὕτη ζῶντας ὑμᾶς ἔκαυσεν, ἀρτιμελεῖς ὑμᾶς κατεστρέβλωσεν. Ἐπικατάρατος ἔστω!»

(τόμ. 1890 σ. 420).

«Τοῦτο μόνον συμβουλευόμεν αὐτῷ (τῷ Σκαλτσούνη), νὰ τηρήσῃ ἐν τῷ νέῳ αὐτοῦ συγγράμματι εὐλάβη, εὐλαβεστάτην γλῶσσαν πρὸς τὸν μέγαν Χαίκελ καὶ τοὺς ἄλλους τῆς ἐπιστήμης ἱεροφάντας, ὁ τῶν ἐλαχίστων ἐλάχιστος οὗτος ἐπιστήμων καὶ λόγιος. Τὴν παραίνεσιν δὲ ταύτην ποιούμεθα κηδόμενοι αὐτοῦ, διότι ἐὰν ἄλλως πράξῃ, θύελλα θὰ ἐκραγῇ περὶ αὐτόν...».

(τόμ. 1891 σελ. 78).

θησκείας καὶ τῆς ἐπιστήμης».

(«Ψυχολογικαὶ Μελέται» σ. 369-70).

«ᾠ οὐράνιαι ἀρμονίαι ὑπερκοσμίων ἐμπνεύσεων, μεταφυσικῶν ἐνοράσεων, πειραματικῶν ἐκζητήσεων καὶ ὀριστικῶν τῆς ἐπιστημονικῆς ἀληθείας συμπερασμάτων! Ὑπὸ τὴν ζωηφόρον πνοὴν σας ἐπραγματώθησαν πᾶσαι αἱ κοινωνικαὶ πρόοδοι, σεῖς δ' ἐμπνέετε τὸν νοῦν καὶ διαθερμαίνετε τὴν καρδίαν πάσης ἐπὶ τῆς γῆς εὐγενοῦς καὶ ὑψηλόφρονος καὶ ἐξόχου ὑπάρξεως. Διαφωτίσατε σεῖς τὸν νοῦν τῆς ἑλληνικῆς νεότητος καὶ προασπίσατε τὴν καρδίαν αὐτῆς ἀπὸ τὴν ἐπιδρομὴν ψευδῶν, ἠθοφθῶρων καὶ ἀνοσίων θεωριῶν. Ἐνισχύσατε σεῖς τὰς ἐξασθενηθείσας δυνάμεις καὶ ἐμπνεύσατε νέαν ζωὴν εἰς τὸν ἀποξηραίνον ἤδη πρεσβυτικὸν κάλαμον, ὅπως μεταδώσω εἰς τοὺς ἐμοὺς ἀναγνώστας τὰς πληρούσας τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν πεποιθήσεις περὶ τοῦ ἐπὶ τῆς γῆς ἐπιφανέντος Λόγου καὶ φωτίσαντος τὴν ἀνθρωπότητα».

(«Θρησκεία καὶ Ἐπιστήμη», σ. 189-90).

«Τὸ καθῆκον ἐπιτάσσει εἰς ἡμᾶς... νὰ δράμωμεν εἰς τὰς ἐπάλξεις, ὅπως ἀποκρούσωμεν τὸν φοβερώτερον τῶν ἐχθρῶν τοῦ ἔθνους καὶ πάσης κοινωνίας, τὴν ὑλοφροσύνην καὶ τὴν ἐξ αὐτῆς πηγάζουσαν ἀπιστίαν καὶ ἔκλυσιν ἠθῶν καὶ ἐπίτασιν τῆς ἐγκληματικότητος καὶ ἀπονέκρωσιν παντὸς ὑψηλοῦ καὶ γενναίου φρονήματος».

(Ἰ. Σκαλτσούνη: «Περὶ γενέσεως τοῦ ἀνθρώπου» σ. 37-8).*

* Ἐν τῷ μεταξύ, ἰδοὺ τί ἔγραψαν εἰς τὴν Γερμανίαν διὰ τὸ βιβλίον τοῦ Haeckel, καὶ δὴ ὄχι ἀπὸ χριστιανικῆς πλευρᾶς!

«Κατακόκκινος ἀπὸ ἐντροπὴν ἐδιάβασα τὸ βιβλίον αὐτό, με ἐντροπὴν διὰ τὴν κατάστασιν τῆς γενικῆς μορφώσεως καὶ τῆς φιλοσοφικῆς μορφώσεως τοῦ λαοῦ μας. Ὅτι ἓνα τέτοιο βιβλίον ἤμπερρε νὰ ὑπάρξῃ, ὅτι ἐστάθη δυνατόν νὰ γραφῇ νὰ τυπωθῇ, νὰ διαβασθῇ, νὰ θαυμασθῇ, νὰ πιστευθῇ εἰς ἓνα λαὸν ὁ ὁποῖος ἔχει ἓνα Κάντ, ἓνα Γκαίτε, ἓνα Σοπενχάουερ, αὐτὸ προξενεῖ πόνον». (Καθηγητῆς Φρ. Πάουλεν. Ἄλλαι κρίσεις παρὰ Messer, Geschichte der Philosophie, IV σ. 98).